

بررسی آثار مجازات منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین در تکرار و جابجایی جرم (مورد مطالعه: قرارگاه منطقه جنوب غرب نزاجا)

علی نادری^{۱*}
مهدی حریری^۲

چکیده

تکرار جرم، از جمله دقیق‌ترین و سخت‌ترین مباحث حقوق کیفری است. از آن جهت که با مسائل جزایی و اجتماعی مرتبط است و اینکه اجرای عدالت، مرتبط با آن مشکلات متعددی را برای دادگاه‌ها ایجاد کرده است. منظور از جابجایی جرم امری است که سبب تغییر عمل مجرمانه در زمان، مکان، شیوهی ارتکاب و نوع جرم ارتكابی می‌شود؛ در جابجایی ممکن است مجرم بالقوه به دنبال فرصت مناسب دیگر برای ارتکاب همان جرم یا جرم دیگری باشد. براین اساس هدف پژوهش پاسخگویی به این سؤال است که ببیند آیا جابجایی نظامیان بزهکار به یگان‌های جدید می‌تواند موجب تکرار و جابجایی جرم گردد. روش مورد استفاده در این پژوهش روش پیمایشی با استفاده از پرسشنامه بوده و جزء تحقیقات کاربردی محسوب می‌گردد. حجم نمونه در این پژوهش با استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران و در نظر گرفتن مصالح حفاظتی و امنیتی، برابر با ۴۰ نفر محاسبه شده است. ابزار گردآوری داده‌ها یک پرسشنامه محقق ساخته می‌باشد. پایایی پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ در حوزه جابجایی جرم (۰/۷۶) تأیید گردیده است. تجزیه تحلیل داده‌ها بر اساس ماهیت داده‌ها و شیوهی بیان فرضیات در قالب آزمون تی تک نمونه‌ای و با نرم‌افزار آماری SPSS ۲۴ انجام شده است. با توجه به یافته‌های پژوهش با مجازات منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین، تکرار و جابجایی جرم در قرارگاه منطقه جنوب غرب نزاجا صورت گرفته است.

واژه‌های کلیدی:

جرم، جرائم خاص نظامیان، جابجایی جرم، طرد اجتماعی، تکرار جرم.

^۱ کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی

^۲ دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی و عضو هیأت علمی گروه حقوق دانشگاه پیام نور

مقدمه

با درک انسان‌ها از خطرات بیرونی که جوامع آن‌ها را تهدید می‌نمود و نیز پس از آن که انسان‌ها در مرحله‌ی تقسیم‌کار اجتماعی قرار گرفتند، فکر ایجاد سازمان دفاعی از جنگاوران حرفه‌ای در ذهن هیئت حاکمه جامعه شکل گرفت. بی‌شک تعجب برانگیز نخواهد بود که بگوئیم تمدن آمد؛ زیرا ایجاد تمدن متضمن منافع نظامی است (می‌پر، ۱۳۶۴: ۷۱). در همه‌ی کشورها وظیفه‌ی پاسداری از استقلال و تمامیت ارضی از دیرباز به افراد نظامی و استقرار نظم و امنیت و تأمین آسایش عمومی به نیروهای انتظامی سپرده شده است (اردبیلی، ۱۳۹۰: ۲۷۰). جرم ارتكابی از ناحیه یک نظامی در حین یا به سبب خدمت حتی اگر از نوع جرائم مذکور در قوانین مجازات عمومی باشد، با توجه به موقعیت ارتش و وظیفه‌ی سنگینی که از حیث حراست از مرزهای سیاسی کشور و حفظ استقلال ارضی مملکت دارد، واجد اهمیت خاصی است. گاه اتفاق می‌افتد که عمل واقعه از ناحیه یک نظامی از حیث حقوق عمومی جرم نیست و حداکثر می‌تواند تخلف انتظامی به شمار رود، درحالی‌که در قوانین جزایی نظامی جزء جرائم مهم به شمار آمده و مجازات سنگینی برای آن در نظر گرفته شده است (آزمایش، ۱۳۵۲: ۴).

اساس کار نیروهای مسلح نظم و انضباط در بین این نیروهاست و چنانچه بین این نیروها انضباط حاکم نباشد ایفای وظایف و دستورات با اشکال و تردید مواجه می‌شود (کمالوند و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۰۲). نظام اسلامی که داعیه‌ی رهبری جهانی دارد لازم است نظام رهبری و مدیریت خود به‌ویژه در نیروی زمینی را به عصر حکمت، یعنی (دانش به‌عنوان ابزار قدرت) تبدیل کند. تحقق این مهم نیازمند تشخیص عوامل و شاخص‌های رهبری و مدیریت در این ارگان مقدس و آرمانی در آینده است (خورشیدی، ۱۳۹۱: ۱۳). نیروی زمینی ارتش یکی از نهادهای استراتژیک و آرمانی نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران است و یکی از مأموریت‌های آن دفاع از قلمرو زمینی کشور جمهوری اسلامی ایران در برابر هرگونه تجاوز نظامی خارجی است که از این طریق تولید امنیت نموده و آرامش روانی برای ملت فراهم می‌کند. از عوامل موفقیت و شکوفایی و توانمندی نیروهای مسلح وجود نظم و انضباط و قانونمندی است که در نیروی زمینی ارتش از آن به‌عنوان نظم پولادی یاد می‌شود در واقع شالوده اصلی این نیروی نظم و انضباط و قانون‌مداری است و مقتضای این سازمان نیز همین است؛ چراکه مسئولیت مهمی بر دوش آنان نهاده شده است، و توقع بسیار بالا از این نیروی نظم و انضباط و قانون‌مداری ویژه‌ای را می‌طلبد. همان‌طور که بسیاری از حقوقدانان بیان کرده‌اند؛ ((نظم اجتماعی مبین توقعات اساسی زندگی اجتماعی است)) (نوربها، ۱۳۷۵: ۱۳).

جرم مسئله‌ای هزینه‌بر و مایوس‌کننده است که همه‌ی ما را تحت تأثیر قرار می‌دهد. اعمال مجرمانه با افزایش هزینه‌های تولید، مالیات، بیمه و احساس ناامنی و ترس از رشد و تعالی جامعه جلوگیری می‌کند. تکرار و جابجایی جرم می‌تواند نتایج منفی را به صورت تصاعدی افزایش دهد. مجازات، سلاح رایج جوامع بشری در زمینه پاسخ‌دهی به بزهکاران است که با کارکردها و شکل‌های متعدد به دنبال کیفر آنان و پیشگیری از وقوع گونه‌های بزهکاری است. توان‌گیری یا سلب توان مجرمانه از جمله کارکردهای فایده‌گرایی کیفر است که نقش مؤثری در پیشگیری از تکرار بزهکاری ایفا می‌کند. مجازات بر اساس این کارکرد، درصدد سلب موقعیت‌های مناسب جرم‌زا و توان بزهکاران و در نتیجه کاهش گرایش آنان به سوی تکرار جرم است (نیازپور، ۱۳۸۷: ۱۱۴). در حقیقت تکرار جرم نشان‌دهنده ضعف و ناتوانی مجازات‌ها در پیشگیری از تکرار جرم است. پیشگیری از تکرار جرم نیازمند برنامه‌ریزی دقیق و مناسب در جهت شناسایی عوامل بزهکاری می‌باشد که در بازگشت فرد مجرم به رفتار جنایی مؤثر است. سیاست جنایی هر کشور عبارت است از هنر، فن یا راهبرد اصولی و نظام‌یافته و کنش ضد جنایی. یک سیاست جنایی مطلوب هدف از اجرای مجازات را تنها انتقام‌جویی، تنبیه و ارباب نمی‌داند، بلکه به تمام علل وقوع جرم و راهکارهای پیشگیری از تکرار و جابجایی آن توجه ویژه دارد. با توجه به کثرت روزافزون تکرار جرم در جوامع بشری و نظر به کاهش تأثیر اجرای ابزارها و شیوه‌های سرکوب‌گر کیفری در پیشگیری از تکرار جرم و خاصه تأثیر منفی اجرای مجازات‌ها بر اصلاح و بازپروری مجرمین همچنین اثرات منفی مجازات‌ها بر خانواده مجرمین است. تمایل سیاست جنایی برآورده کردن اهداف پیشگیرانه مجازات است. پیشگیری از تکرار جرم در نیروهای مسلح بنا به مسئولیت خطیری که برعهده دارند از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، چراکه جرائم ارتكابی آن‌ها ممکن است صدمات جبران‌ناپذیری به کشور وارد سازد. شدت عمل، قوام استقلال و تمامیت ارضی بستگی به وجود نیروهای مسلح دارد و قدرت و کاربرد آن در درجه‌ی اول قائم به وجود نظم و انضباط محکم و مستقر در آن و رعایت آن از طرف افراد نظامی و انتظامی است. بنابراین تخلفات داخل محدوده مقررات نظامی باید با شدت بیشتری مورد تعقیب و رسیدگی و مجازات قرار گیرند (شام بیاتی، ۱۳۷۱: ۱۶۵). به همین دلیل نیروهای مسلح جرائم و مجازات‌های خاصی دارند که فقط مختص خودشان است که در برخی از آن‌ها اصول حقوق کیفری رنگ و بوی کمتری دارد. مانند مجازات منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین، که منجر به انتقال و جابجایی اعضاء خانواده نظامی بزهکار می‌شود و این مجازات آن‌ها را هم درگیر می‌کند؛ چراکه بر اساس ماده ۱۰۰۵ قانون مدنی اقامتگاه زن

شوهردار همان اقامتگاه شوهر است و بر اساس ماده ۱۰۰۶ اقامتگاه صغیر و محجور همان اقامتگاه ولی و قیم آنهاست. این مهاجرت و جابجایی به نوعی به خانواده آنها تحمیل می‌شود و آنها بدون انجام بزه و محاکمه، مجازات می‌شوند که با اصل شخصی بودن مجازات در تضاد است. اما مسئله نگران‌کننده ناکارآمدی و ناتوانی این‌گونه مجازات‌ها از دستیابی به اهداف پیشگیری از تکرار و جابجایی جرم است. در این راستا اهداف پژوهش حاضر به شرح زیر می‌باشد؛

هدف اصلی:

تعیین تأثیر آثار مجازات منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین در تکرار و جابجایی جرم در قرارگاه منطقه جنوب غرب نزاجا.

اهداف فرعی:

تعیین تأثیر مجازات منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین و انتقال به یگان جدید در تکرار و جابجایی جرائم.

سؤال اصلی:

تا چه میزان مجازات منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین در تکرار و جابجایی جرم در قرارگاه منطقه جنوب غرب نزاجا مؤثر است؟

سؤالات فرعی:

تا چه میزان با مجازات منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین و انتقال به یگان جدید، تکرار و جابجایی جرائم صورت پذیرفته است؟

مرور مبانی نظری و پیشینه‌های پژوهش

مبانی نظری پژوهش

نیروی زمینی ارتش

یکی از نیروهای ارتش جمهوری اسلامی ایران است در واقع بزرگ‌ترین نیرو در بین نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران است. نیروی زمینی یکی از نهادهای استراتژیک و آرمانی نظام مقدس اسلامی است که رسالت آن همانا تأمین امنیت به‌ویژه امنیت اجتماعی است. به بیان دیگر نیروی زمینی باید خوف‌ها را به امنیت مبدل نماید تا در بستر این امنیت عمارت، پویایی، بهبود، خلاقیت و غیره در کشور ایجاد گردد (خورشیدی، ۱۳۹۱: ۱۳).

دادگاه نظامی

دادگاه نظامی تنها دادگاه اختصاصی به رسمیت شناخته شده در قانون اساسی ایران است که مهم‌ترین ویژگی آن، سرعت در رسیدگی و شدت و حدت در واکنش نسبت به مرتکبین جرائم در صلاحیت این دادگاه است (جوانمرد، ۱۳۹۳: ۷۳).

با وجود مخالفت اکثریت حقوق‌دانان با تشکیل مراجع کیفری اختصاصی به دلیل ایجاد محدودیت برای حق دفاع متهم و مغایرت با اصول دادرسی عادلانه و منصفانه، اما تنها استثناء مورد پذیرش حقوق‌دانان در این خصوص مربوط به دادگاه‌های نظامی است با این توجیه که درک صحیح جرائم نظامی و همچنین نظامیان در مراجع عمومی کیفری آن‌گونه که باید امکان‌پذیر نبوده و صرفاً مراجع نظامی می‌توانند درک دقیقی در این حوزه داشته باشند (و روایی و حریری، ۱۳۹۵: ۲۰۱). و همچنین حفظ شأن و منزلت نظامیان و حفظ اسرار نظامی که ارتباط مستقیم با امنیت و منافع ملی دارد دلیل دیگر این امر است.

اصل ۱۷۲ قانون اساسی در این زمینه مقرر می‌دارد؛ برای رسیدگی به جرائم مربوط به وظایف خاص مانند نظامی یا انتظامی اعضاء ارتش، ژاندارمری، شهربانی و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی محاکم نظامی مطابق قانون تشکیل می‌گردد، ولی به جرائم عمومی آنان یا جرائمی که در مقام ضابط دادگستری مرتکب می‌شوند در محاکم عمومی رسیدگی می‌شود.

جرم

جرم عمل ضد اجتماعی مجرم علیه جامعه است که جامعه با مجازات مجرم انزجار خود را نسبت به عمل مجرمانه او نشان می‌دهد (پاشایی، ۱۳۹۱: ۱۸). جرم عبارت است از عملیات ترک عملی که قانون آن را پیش‌بینی نموده و برای ترک یا ارتکاب آن مجازات تعیین نموده باشد. به عبارت دیگر جرم عمل یا خودداری از عملی است که مخالف نظر، صلح و آرامش اجتماع بوده و از همین حیث مجازاتی برای آن تعیین نموده باشند و یا به عبارتی هر فعل یا ترک فعلی که در قانون برای آن مجازات تعیین شده باشد جرم محسوب می‌شود (شام بیاتی، ۱۳۷۱: ۲۰۵). تعریف قانونی و رسمی جرم، بیانگر این است که آنچه را دولت جرم می‌شناسد، جرم است. به این ترتیب این تعریف عملی را جرم محسوب می‌کنند که در قوانین جزایی بدان اشاره شده و در قالب تعیین کیفری خاص در ازای آن، مشمول ضمانت اجرای دولتی قرار گرفته است (وایت، ۱۳۸۵: ۴۲).

جرم نظامی

حقوق‌دانان هنگام ارائه تعریف از جرم نظامی و به تبع آن تعیین قلمرو جرائم عمومی اختلاف‌نظر دارند. اساساً جرم نظامی تا حد زیادی شبیه جرائم انضباطی است؛ زیرا چنانچه

جرائم انضباطی را هرگونه کوتاهی و قصور در انجام وظایف صنفی تلقی کنیم، جرائم نظامی نیز عبارتند از؛ کوتاهی در انضباط مخصوص ارتش. با این وجود؛ چون زیان حاصل از جرائم نظامی انحصار به دسته و جمعیت محدودی نداشته، بلکه کل سرنوشت مملکت را در معرض تهدید قرار می‌دهد، نتیجتاً انضباط نظامی کامل‌تر و شدیدتر از سایر انضباطها بوده، به‌منظور تأمین هماهنگی و قدرت ارتش دارای مجازات‌های واقعی (و نه انضباطی) هستند (علی‌آبادی، ۱۳۶۷: ۸۴؛ استفانی، ۱۳۷۷: ۲۸۶). بنابراین جرم نظامی فقط از جانب نظامیان امکان‌پذیر است و برخی حقوق‌دانان از آن به‌عنوان جرائم ((خالص نظامی)) نامبرده‌اند (استفانی و همکاران، ۱۳۷۷: ۲۸۷)، و برخی دیگر آن را جرم ((نظامی مطلق)) نامیده‌اند (محسنی، ۱۳۷۵: ۳۴۹) و برخی دیگر از الفاظ جرم ((کاملاً نظامی)) (علی‌آبادی، همان) و جرم ((ماهیتاً نظامی)) (گلدوزیان، ۱۳۷۷: ۲۱۶) استفاده کرده‌اند. جرائم و مجازات نیروهای مسلح آن‌چنان اهمیت دارد که براساس نظریه مشورتی شماره ۱۰۱۶۳۰/۹۰/۳۴/۷ - ۱۳۹۰/۷/۱۹ کلیه جرائم قانون مجازات نیروهای مسلح غیرقابل گذشت هستند (نظریه مشورتی سازمان قضایی نیروهای مسلح).

جابجایی جرم

جابجایی جرم یکی از نتایج و معایب مجازات نفی بلد می‌باشد. امری که سبب تغییر در زمان یا مکان یا شیوه‌ی ارتکاب و نوع جرم ارتكابی می‌شود، به‌عنوان یکی از چالش‌ها باید مورد توجه قرار گیرد. در حقیقت هرگاه اجرای مجازات بیشتر جنبه سزادهی و دفاع اجتماعی داشته باشد و هدف پیشگیری از تکرار وجود نداشته باشد یا ضعیف باشد ممکن است حذف یا کاهش فرصت ارتکاب جرم را به همراه داشته باشد، اما با از بین رفتن یک فرصت، انگیزه یا عوامل مؤثر دیگر ارتکاب از بین نمی‌رود و ممکن است مجرم بالقوه، به دنبال فرصت مناسب دیگر برای ارتکاب همان جرم یا جرم دیگری باشد. بنابراین، مجازات نامناسب، فعالیت مجرمانه را در زمان، مکان، شگرد و نوع جرم جابجا می‌کند. به‌عنوان مثال، نصب دزدگیر در برخی منازل و یا خودروها باعث می‌شود که مرتکبان به منازل دیگر، مناطق هم‌جوار یا سایر مدل‌های خودرو که حفاظت شده نیستند یا از حفاظت ضعیف‌تری برخوردارند، روی آورند یا زمان حمله خود را تغییر دهند. در این صورت گفته می‌شود جابجایی به ترتیب در محل ارتکاب جرم یا آماج یا زمان ارتکاب جرم و به اصطلاح به‌صورت طولی رخ داده است. همچنین ممکن است مرتکبان احتمالی از شیوه‌های جدیدی برای ارتکاب جرم استفاده کرده و یا اصولاً از ارتکاب جرم به کلی منصرف شده و ترک ارتکاب جرم کنند که در این صورت بهترین نوع پیشگیری حاصل شده

است. اما ممکن است در چنین مواردی مرتکب به ارتکاب جرم از انواع دیگری بپردازد که در این صورت گفته می‌شود جابجایی در نوع جرم یا جابجایی عرضی به وقوع پیوسته است (کلکوهن، ۱۳۸۷: ۱۵۱).

گردن تراسلر معتقد است جابجایی به پنج شکل امکان‌پذیر است؛ جابجایی در وقت ارتکاب جرم، جابجایی در محل ارتکاب جرم، در نوع جرم و تغییر هدف یا آماج جرم.

الف- جابجایی زمانی: بزهکار احتمالی پس از ملاحظه تدابیر موقعیت‌مدار تصمیم می‌گیرد وقوع دوباره جرم را به زمان دیگری موکول کند.

ب- جابجایی مکانی: بزهکار با ملاحظه تدابیر به کار گرفته شده نسبت به آماج موردنظر خویش، ارتکاب جرم را به مکان دیگری که مورد حفاظت نیست منتقل می‌کند.

ج- جابجایی گونه‌ای: در این گونه جابجایی، بزهکاری احتمالی با مواجه شدن با مانع و اقدامات موقعیت‌مدار حفاظت‌کننده از آماج نخستین، درصدد گزینش آماج دیگری برای ارتکاب جرم بر می‌آید.

د- جابجایی آماج: این جابجایی هنگامی رخ می‌دهد که تدابیر موقعیت‌مدار، بزهکار احتمالی را به این سمت هدایت کند که به جای آماج موردنظر خویش هدف دیگری را برای ارتکاب بزه انتخاب کند.

ه- جابجایی روش ارتکاب جرم: هنگامی که بزهکاران احتمالی در وهله نخست نتوانند از روش‌های انتخابی برای تحقق بزه استفاده کنند، در پی یافتن شیوه‌های دیگر برای ارتکاب بزه بر می‌آیند (نادری، ۱۳۹۵: ۳۵). همان‌طور که اقدامات پیشگیرانه وضعی ممکن است، باعث شود مجرم بالقوه برای دستیابی به هدف مجرمانه خود مکان دیگری را برای انجام فعالیت مجرمانه‌اش انتخاب کند. بسیار اتفاق می‌افتد که مجرم از یک نقطه خاص می‌گذرد ولی مطمئناً به دنبال نقطه مناسب دیگری جهت انجام فعل مجرمانه خود می‌رود به گونه‌ای که امکان وقوع جرم موردنظر وی با خطرات و هزینه پایین‌تری وجود داشته باشد. این همان چیزی است که اصطلاحاً به آن جابجایی گفته می‌شود. جابجایی جرم یک موضوع اساسی در نادیده گرفتن اهداف پیشگیرانه مجازات است. البته تصمیم به ارتکاب بسیاری از جرائم، یک تصمیم کور نیست، بلکه تا حد زیادی به شرایط و موانع اطراف بستگی دارد. بالفرض در مجازات منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین ممکن است موجب جابجایی مکان مجرمین گردد یا ممکن است مجرم بالقوه زمان ارتکاب جرم را تغییر دهد یا هدف دیگری برای ارتکاب جرم برگزیند و یا روش ارتکاب جرم خود را تغییر دهد. درحالی که ممکن است این مجرم همان انگیزه برای

ارتکاب جرم را داشته باشد. به علاوه به خاطر مجازات در نظر گرفته شده که موجب برزو مشکلات اقتصادی، فرهنگی، روانی و ... برای بزهکار می شود حس انتقام جویی در وی به وجود آید و انگیزه ارتکاب جرم تقویت شده باشد. جابجایی جرم در مجازات منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین همان تکرار جرم می شود؛ چون قبلاً جرمی به وقوع پیوسته و مجازات منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین اجرایی شده و مجدداً در محیط جدید فرد بزهکار مرتکب جرمی جدید شده است. در واقع جابجایی جرم همان تکرار جرم در محیط جدید است و منظور از جابجایی، جابجایی مکانی است. البته ممکن است با اشکال دیگر جابجایی (آماج، روش، زمان) همراه باشد.

تکرار جرم

به نظر می رسد که تکرار جرم یک مسئله با اهمیتی است و بی گمان ظریف ترین مسئله در جرم شناسی را تشکیل می دهد که باید به حل آن پرداخت و مسئله ای در حاشیه تبهکاری نیست (گسن، ۱۳۸۸: ۹۸). تکرار جرم از جمله دقیق ترین و سخت ترین مباحث حقوق کیفری است. هم از آن جهت که با مسائل جزایی و اجتماعی مرتبط است و هم بدان دلیل که در راستای اجرای عدالت، در ارتباط با آن مشکلات متعددی برای دادگاه ها ایجاد می شود (غلامی، ۱۳۸۷: ۱۵). تکرار جرم حالت کسی است که پس از محکومیت قطعی در دادگاه صالح، مرتکب جرم دیگری شود. این حالت علاوه بر آنکه نشانه ناتوانی و قصور بزهکار جهت باز اجتماعی شدن و انطباق با حیات عاری از جرم است، بیانگر کاستی و ناتوانی نهادهای مجری عدالت کیفری، جهت باز سازگاری و بازپروری بزهکار و همچنین پیشگیری از جرم نیز هست. تکرار کنندگان جرم نه تنها با استمرار فعالیت خویش، نظم و امنیت اجتماعی را در معرض مخاطره قرار می دهند، بلکه هزینه های گزافی را نیز بر اقتصاد عمومی و بودجه نظام عدالت کیفری تحمیل می کنند؛ چراکه بیش از نیمی از مشتریان دائمی دستگاه عدالت کیفری را تکرار کنندگان جرم تشکیل می دهند (غلامی، ۱۳۸۷: ۱۶).

۴. رابطه بین مجازات منع اشتغال در یک نقطه و نقاط معین با تکرار و جابجایی جرم هدف کیفرها نه رنجاندن و خستن موجودی حساس است و نه زدودن جرمی که قبلاً ارتکاب یافته است. در دولتی که خود آرامنده بی تشویش هیجان های شخصی است و از احساسات تند به دور است آیا می توان هدف کیفر را با دردمنشی عبث که دستاویز خشم و تعصب یا ناتوانی ستم گران است آشتی داد؟ آیا فریادهای یک نگون بخت می تواند اعمال انجام یافته را از زمانه ای که دیگر باز نمی آید باز پس گیرد؟ بنابراین هدف کیفرها جز آن نیست که بزهکاران را از زیان

رساندن دوباره به شهروندان خود بازدارد و دیگران را از پیروی در این راه باز گرداند (بکاریا، ۱۳۸۵: ۶۷). اما بنا به دلایلی همیشه کیفرها به تمامی اهداف نائل نمی‌شوند، برخی نظریه‌های مرتبط با علل و موانع رسیدن به هدف پیشگیری از تکرار و جابجایی جرم در مجازات منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین به شرح ذیل است.

طرد اجتماعی

طرد اصطلاح جدیدی نیست، در جوامع قدیم واژگانی مشابه آن وجود داشتند؛ نظیر تبعید مثلاً به سبک آتن باستان، اخراج از موطن در روم و سایر جوامع. گتو به معنای محله منزوی در قرون وسطی و پریا در هندوست آن‌که جملگی معنی مشترک دارند: جدا کردن یک فرد یا گروه از جامعه عادی که در برخی موارد نظیر پریا فرد از تمام حقوق اجتماعی، مذهبی و ارتباط با دیگران کاملاً محروم بود (زیبرا، ۱۳۹۳: ۱۱). طرد اجتماعی عبارت است از محرومیتی طولانی‌مدت که به جدایی از جریان اصلی جامعه می‌انجامد؛ فرآیندی که در نتیجه آن افراد و گروه‌های اجتماعی معینی از اجتماع طرد و به حاشیه رانده می‌شوند (بلیک‌مور، ۱۳۹۲: ۴۳۵). طرد اجتماعی در نظامیان محکوم شده به مجازات منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین می‌تواند علل متفاوتی داشته باشد که عبارتند از:

بی‌اعتمادی

بسیاری از جرم‌شناسان و آسیب‌شناسان مسائل اجتماعی معتقدند یکی از دلایل اصلی ارتکاب جرم مجدد بزهکاران عدم پذیرش آنان از سوی جامعه است. در واقع بعد از اتمام دوران مجازات، همچنان نگاه جامعه به افراد بزهکار به‌عنوان مجرمی است که نمی‌توان به او اعتماد کرد. این نگاه در برخی مواقع باعث ایجاد زمینه برای گرایش مجدد به افعال مجرمانه در فرد می‌شود (محمدی مهبوزانی، ۱۳۹۵: ۱۲۷). وقتی نظامی محکوم شده به یگان جدید انتقال پیدا می‌کند به دلیل دید منفی و حس بدبینی که پرسنل یگان جدید به علت بزه ارتكابی و محکومیتش نسبت به او پیدا می‌کنند و او را فردی غیرقابل اعتماد می‌یابند و به آسانی او را در میان خود نمی‌پذیرند و انتصاب او در مشاغل حساس و مهم امری محال به نظر می‌رسد انتصاب در مشاغل با جایگاه و حساسیت پائین و به تبع آن کاهش حقوق و مزایا باعث سرخوردگی او می‌شود و می‌تواند آتش انتقام را در وجود او شعله‌ور سازد و دست به اعمال مجرمانه بزند.

پیوند شخص با جامعه

طبق نظر هیرشی، بزهکاری زمانی اتفاق می‌افتد که پیوند فرد با جامعه ضعیف یا گسسته شود. هیرشی چهار عنصر اصلی پیوند شخص با جامعه را که مانع کج‌رفتاری می‌شود، به شرح ذیل توضیح می‌دهد؛

- دلبستگی: این عنصر بیانگر میزان وابستگی فرد به اشخاص دیگر در خانواده، محیط و نهادهای اجتماعی است. به نظر هیرشی، کسانی که به دیگران علاقه و توجه دارند، رفاه و احساسات آنان را در نظر می‌گیرند و با احساس مسئولیت نسبت به این افراد و حفظ ارتباط با آنها عمل می‌کنند.
- تعهد: تعهد مبین میزان پذیرش هدف‌های مرسوم جامعه و احساس دینی است که فرد نسبت به جامعه در خود احساس می‌کند. به تعبیر دیگر، هیرشی بر آن است که هر قدر فرد در محیط‌هایی مانند محیط تحصیل، اشتغال، خانه و مانند آن نیاز بیشتری به سرمایه‌گذاری در خصوص کنش‌های موافق با جامعه احساس کند، دلیل بیشتری خواهد داشت که برای حفاظت از دستاوردهای خود، با دیگران هم‌نوا بماند و در مقابل، کسانی که نیاز کمتری به این سرمایه‌گذاری احساس می‌کنند، خطر و ضرر کمتری را در ارتکاب جرم می‌بینند و حتی ممکن است در پی بدست آوردن فرصتی برای سود بردن برآیند.
- مشارکت: این عنصر بیانگر میزان درگیری و مشارکت در نقش‌ها و فعالیت‌های اجتماعی است. به نظر هیرشی، کسانی که درگیر کار، زندگی خانوادگی، سرگرمی و... هستند، معمولاً فرصت کمتری برای درگیر شدن در رفتارهای کج‌روانه دارند.
- باور: عنصر باور بیانگر میزان اعتقاد فرد به اعتبار قواعد اخلاقی و اجتماعی، باور او نسبت به ارزش‌ها و هنجارهای اخلاقی جامعه و وفاداری به آنهاست. به نظر هیرشی، اگر فردی جداً این باور را داشته باشد که درگیر شدن در گونه‌هایی خاص از رفتارها کار درستی نیست، مشارکت در آن رفتارها برای او دور از تصور خواهد بود (سلیمی و داوری، ۱۳۸۵: ۳۹۲). از آنجا که جامعه منبع نظم اخلاقی است می‌توان فرض کرد افرادی که به اندازه کافی در گروه‌های اجتماعی ادغام نشده‌اند خود را در وضعیت بی‌هنجاری می‌یابند (گیدنز، ۱۳۹۲: ۴۱). بنابراین هرگاه انسان پیوندش با جامعه سست گردد و وجدان‌های جمعی بر اعمال او کنترل نداشته باشد و کنترل تصمیم‌گیری در دست امیال شخصی باشد ناهنجاری‌های بسیاری رخ می‌دهد.

برچسب مجرمانه

بر طبق این نظریه، برچسب زدن به شخص ممکن است وی را به سوی رفتار برای نقش مرتبط با برچسب هدایت کند، حتی اگر آن صفت کوچک‌ترین شباهتی با وی نداشته باشد. مردم معمولاً از برچسب‌های شناخته‌شده برای عموم، استفاده می‌کنند که ممکن است در مورد فرد صادق باشد یا نباشد. این فرآیند باعث می‌شود رفتار مردم و تعاملات آنها را با فرد برچسب

خورده دچار تغییر سازد (طوسی، ۱۳۸۹: ۱۱۶). پیامدهای برچسب زدن به دو مرحله انحراف اولیه و انحراف ثانویه تقسیم می‌شوند؛ در مرحله انحراف اولیه، افراد از هنجارهای اجتماعی سر بر می‌تابند، ولی برچسب نمی‌خورند و خود را منحرف نمی‌دانند. انحراف ثانوی وقتی رخ می‌دهد که رفتار انحرافی توسط افراد مهم دیگر مانند دوستان، والدین، کارفرمایان، مقامات، پلیس و... علنی و آشکار می‌شود. خطاکار در این مرحله با واقعه طوری روبرو می‌شود که به اصطلاح گارفینکل مراسم بی‌آبرویی نامیده می‌شود و برچسب‌های از قبیل کلاه‌بردار، دزد، ابله و... از دیگران دریافت می‌کنند و پس از دریافت این برچسب شخص آگاهانه یا ناآگاهانه تصویر جدید از خود می‌سازد و رفتار مناسب با آن را شروع می‌کند؛ بنابراین دومین کج‌روی، زمانی رخ می‌دهد که فرد برچسب خود را می‌پذیرد و خود را کج‌رو می‌پندارد (کشفی و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۶).

عدم احساس گناه

حقیقت این است که مجازات احساس گناه را کاهش داده و با افزایش احساس ننگ و عار، حس انتقام را بر می‌انگیزد. زمانی که احساس خردشدگی به درجه‌ای برسد که فرد ((مرگ خود)) را تجربه کند؛ درحالی‌که ظرفیت کافی را برای احساس گناه و پشیمانی دارا نیست؛ این احساسات به افزایش حس انتقام در وی منجر خواهد شد (جوان جعفری بجنوردی و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۰۲).

نظریه فشار

نظریه فشار عمدتاً بر آن است که عمدتاً رفتار انحرافی در میان افراد طبقه پایین و محروم، به علت فشار اقتصادی-اجتماعی جامعه اتفاق می‌افتد.

دورکیم معتقد است ((مشکلات اقتصادی شدید، می‌تواند عدم ثبات گسترده و بنابراین آنومی در جامعه ایجاد کند)). او می‌افزاید کاهش توان اقتصادی و نابسامانی ملازم آن که موجب تغییر اجاره خانه‌ها، افزایش بیکاری و ویرانی شهرها و غیره می‌شود، می‌تواند منجر به ایجاد محیط جرم‌زا گردد (غلامی، ۱۳۸۷: ۲۴۸).

رویکردهای پیشگیری از تکرار و جابجایی جرائم نظامیان در مجازات منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین

پیشگیری از تکرار و جابجایی جرم یک رویکرد ظریف و مستقیم است که با پیش‌بینی حمله احتمالی و حذف یا کاهش فرصت وقوع حمله و صدمه جسمی، بزه‌دیدگان بالقوه را در برابر حمله مجرمانه یا ضرر مالی احتمالی در صورت وقوع جرم، حمایت می‌کند (مک نیل، ۱۳۸۷: ۴۷۴).

با آنکه پیشگیری از جرم سابقه‌ای به ازای کیفر و مجازات در جوامع بشری دارد، لکن تداوم نقض مقررات اجتماعی و ارتکاب جرم همواره اندیشمندان حوزه جزا و جرم‌شناسی را به تلاش برای یافتن راهی مؤثر برای پیشگیری از وقوع جرم واداشته است. متخصصان این حوزه طی قرن‌ها نظریات گوناگونی را بدین منظور ارائه و راهکارهایی را پیشنهاد نموده‌اند (مهدوی، ۱۳۹۰: ۱۷). در رابطه با پیشگیری از تکرار و جابجایی جرم نظامیان می‌توان ۲ رویکرد مکان‌محور و مجرم‌محور مورد بررسی قرار داد.

- رویکرد مکان‌محور: رویکرد مکان‌محور هم شکل دیگری از انواع نظارت بر مجرمان است. این نوع نظارت عموماً با تکیه بر ابزار توان‌گیری اعمال می‌شود. در این نوع نظارت با توجه به شرایط بزهکاران، نوع جرائم، هدف‌ها و موضوع جرائم، اقداماتی را به اجرا می‌گذارند که به فرآیند از بین رفتن و یا تضعیف موقعیت‌ها و فرصت‌های ارتکاب جرم می‌انجامد (رضایی، ۱۳۹۲: ۱۰۷). در رویکرد نظارت مکان‌محور، اعتقاد بر این است که صرف‌نظر از اینکه مرتکب تحت تأثیر چه عاملی بوده، از راه کاهش فرصت‌های ارتکاب و هدف‌های آن، با اعمال روش‌های فیزیکی (مادی) یا تغییر و کنترل موقعیت‌های مناسب برای ارتکاب جرم، می‌توان رخ دادن آن را ممتنع و خنثی ساخت. بدین طریق از ورود به داده‌ی پیچیده‌ی سلسله عوامل متعدد انسانی و اجتماعی، جرم و تحلیل و برخورد آن‌ها احتراز می‌گردد (صفاری، ۱۳۸۰: ۲۸۳).

- رویکرد مجرم‌محور: در این رویکرد، می‌توان با دو ابزار اصلاحی و کنترلی با توجه به شرایط مجرم و ویژگی‌های او، نظارت مؤثر، برای جلوگیری از تکرار جرم به عمل آورد. البته این که ما باید تا چه اندازه‌ای برای کمک به بزهکاران برای ممانعت ایشان از ارتکاب دوباره‌ی جرم کمک کنیم، موضوعی بحث برانگیز است (رضایی، ۱۳۹۲: ۱۱۳). موارد زیر از جمله مسائلی هستند که یگان جدید که فرد به آنجا منتقل شده می‌تواند برای جلوگیری از تکرار و جابجایی جرم توسط بزهکار منتقله انجام دهند.

الف- رفع یا تحدید گرفتاری‌های مالی: در بسیاری از کشورهای اروپایی و آمریکایی، تعدادی از نهادهای مستقل مدنی وجود دارد که هدف اصلی آن‌ها حل مشکلات و گرفتاری‌های مالی (به‌ویژه بزهکاران سابقه‌دار) است (رضایی، ۱۳۹۲: ۱۱۶). نظامی بزهکار که به یگان جدید منتقل شده در بدو ورود قطعاً مشکلاتی دارد که از جمله آن‌ها و شاید مهم‌ترین آن‌ها مشکل مالی است؛ چراکه در شهر جدید نیازمند تهیه مسکن و انتقال اسباب و اثاثیه منزلش است.

ب- خدمات بهداشتی و درمانی: یکی از مسائل مهمی که در بحث رویکرد نظارت مجرم‌محور مورد توجه است، اصلاح و درمان است. عوامل مختلفی بر تصمیم‌گیری افراد تأثیر می‌گذارد. ممکن نیست افراد کاری را انجام دهند که سیستم تفکر آن‌ها هرچند ناخودآگاه در آن نقش نداشته باشد و حاصل عملکرد مطلوب قوه تفکر وجود بهداشت روانی است. بنابراین اصلاح بزهکاران با توجه به گوناگونی شخصیت و علل مجرم بودن آن‌ها به کار گرفته می‌شود و هر مجرمی درمان خاص خود را می‌طلبد (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۸۶: ۱۰). محکوم شدن به مجازات و نقل و انتقال به یگان جدید قطعاً فشارهای روانی را بر نظامی بزهکار وارد می‌سازد و بهداشت روانی او را تحت تأثیر قرار می‌دهد که قدرت تصمیم‌گیری صحیح را تحت تأثیر قرار می‌دهد و آستانه تحمل افراد را به شدت کاهش می‌دهد.

پ- آموزش: یکی از انواع شیوه‌های اصلاحی جهت بازسازی و توان‌بخشی بزهکاران توسط قانون ارتقای سلامت و امنیت اجتماعی از طریق پیشگیری از تکرار جرم، آموزش بزهکار اعلام شده است. آموزشی که به صورت علمی و با یاد گرفتن مهارت‌های شغلی، تجربیات کاری و مهارت‌های زندگی روزمره و ... می‌باشد (شاملو، ۱۳۸۹: ۲۱).

ت- مذهب: «دوئلف» تأکید می‌کند که تعالی مذهبی به فرآیند بازپروری بسیاری از مجرمان آزاد شده کمک می‌کند و باعث تغییرات رفتاری مشخصی می‌گردد که در بسیاری از موارد موجب کاهش نرخ تکرار جرم است. این تعالی مذهبی، شیوه و روش زندگی مجرمان آزاد شده را تغییر می‌دهد. ژان مارتین خصوصاً در این زمینه تأکید می‌کند که نقش مذهب نقشی فوق‌العاده مهم است (غلامی، ۱۳۸۷: ۲۲۹).

پیشینه پژوهشی

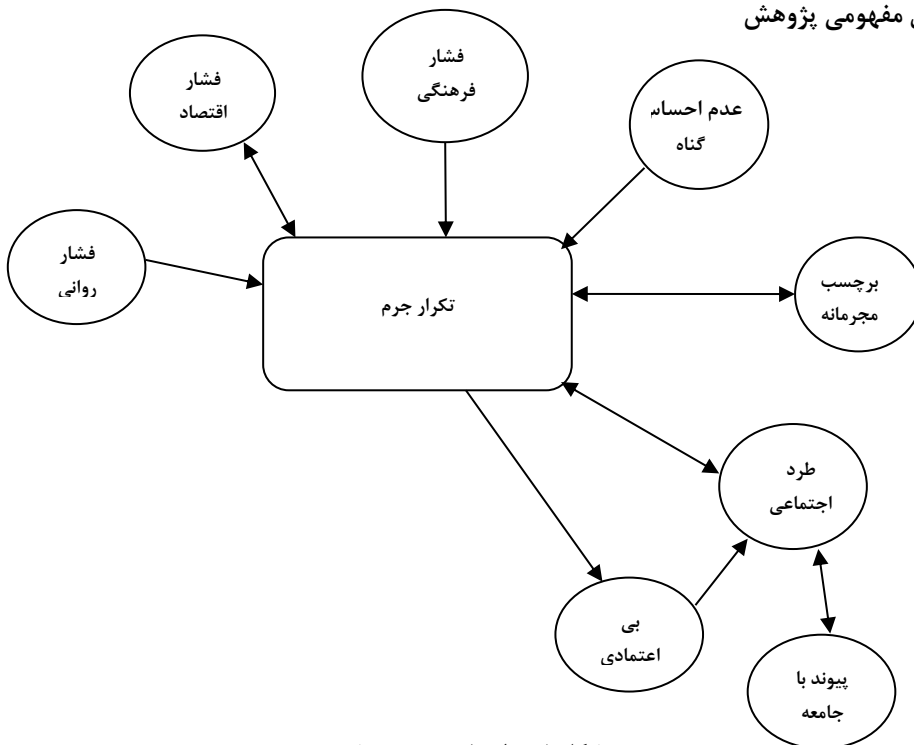
- رضایی و همکاران (۱۳۹۲) پژوهشی را با عنوان «نقش رویکردهای نظارتی و راهبردی سیاست کیفری بر مجرمان سابقه‌دار در پیشگیری از تکرار جرم در ایران» به انجام رساندند و به این نتیجه رسیدند که استفاده همه‌جانبه از چهار رویکرد؛ نظارتی اجتماع‌محور، مکان‌محور، مجرم‌محور و ابزارمحور می‌تواند راه‌گشایی برای عملی کردن نظارت بر مجرمان سابقه‌دار باشد.

- پائولو و همکارانش (۲۰۱۲) پژوهشی را با عنوان «جرم، شرایط اقتصادی و برخوردهای اجتماعی و میراث خانوادگی» به انجام رساندند. در این پژوهش ثابت شد که متغیر برخوردهای اجتماعی در نوع رفتار افراد تأثیر دارد؛ به گونه‌ای که زندانیانی که در همسایگی افراد خوب، رشد کرده بودند احتمال بروز جرائم مخصوصاً جرائم جنایی کمتری داشته‌اند.

- وروایی و همکارش (۱۳۹۵) پژوهشی را با عنوان «تأثیر طرد اجتماعی بر تکرار جرم زنان پس از آزادی از زندان» به انجام رساندند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که ارتکاب مجدد جرم رابطه معناداری با طرد اجتماعی داشته و هرچه میزان طرد اجتماعی بالاتر باشد، احتمال ارتکاب مجدد جرم در بین مجرمان افزایش می‌یابد.

- محمدی مهویزانی (۱۳۹۵) پژوهشی را با عنوان «عوامل مؤثر بر تکرار جرم و بازگشت مجدد افراد به زندان» به انجام رساند و به این نتیجه رسید می‌توان برای پیشگیری و کاهش تکرار جرم و بازگشت مجدد افراد آزاد شده به زندان، با طرح و اجرای اصولی طبقه‌بندی و جداسازی زندانیان در زندان و آموزش آن‌ها، بهبود وضعیت و نگهداری و نوع خدمات‌دهی مؤثر بر آن‌ها، حذف برجسب رسمی و غیررسمی از زندانیان آزاد شده، ریزش زندانیان آزاد شده در میان خانواده، دوستان و نهادهای رسمی و غیررسمی و جلوگیری از طرد آنان اقدام مؤثری انجام داد.

مدل مفهومی پژوهش

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف به دلیل پاسخگویی و ارائه راهکارهایی برای یک مسئله یا مشکل اجتماعی، یک پژوهش کاربردی و از لحاظ شیوه گردآوری داده‌ها یک پژوهش پیمایشی می‌باشد که جهت تدوین مبانی نظری پژوهش از روش اسنادی و کتابخانه‌ای و جهت گردآوری داده‌های میدانی از یک پرسشنامه محقق ساخته استفاده گردیده است که پایایی آن توسط آلفای کرونباخ برای جابجایی جرم ۰/۷۶ گزارش شده است. جامعه آماری این تحقیق شامل یگان‌های منطقه جنوب غرب نزاجا می‌باشد و حجم نمونه در این پژوهش با استفاده از فرمول کوکران محاسبه شده که به خاطر مسائل امنیتی و حفاظتی با ضریب بیان گردیده، برابر با ۴۰ نفر می‌باشد.

جدول (۱) آزمون آلفای کرونباخ برای بررسی پایایی ابزار تحقیق	
مقدار آلفا	متغیر مورد بررسی
۰/۷۶	جابجایی جرم

با توجه به مقدار ضریب آلفای کرونباخ در متغیرهای فوق چون این مقدار از سطح ۰/۷۰ بالاتر می‌باشد، نشان می‌دهد که گویه‌های ابزار تحقیق (پرسشنامه) از همبستگی درونی بالایی برخوردارند و بیانگر این است که ابزار تحقیق از پایایی مناسبی برخوردار می‌باشد و آن چراکه در صدد سنجش آن بوده‌ایم، سنجیده است.

تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش

یافته‌های جمعیت‌شناختی

جدول (۲) فراوانی پاسخگویان بر حسب جنسیت		
درصد	فراوانی	
۱۰۰	۴۰	مرد
۱۰۰	۴۰	جمع

همان‌طور که در جدول شماره (۲) مشاهده می‌شود نمونه آماری ۴۰ نفره پژوهش همگی دارای جنسیت مرد می‌باشند.

جدول (۳) فراوانی پاسخگویان بر حسب سمت پرسش‌شوندگان		
درصد	فراوانی	
۱۰۰	۴۰	کادر نظامی
۱۰۰	۴۰	جمع

در جدول شماره (۳) مشاهده می‌شود که ۱۰۰ درصد جامعه آماری ما در این پژوهش از پرسنل کادر نیروی زمینی ارتش بوده‌اند و شامل پرسنل وظیفه نمی‌شود.

جدول (۴) فراوانی پاسخگویان برحسب میزان تحصیلات

درصد	فراوانی	
۲۵	۱۰	دیپلم
۲۵	۱۰	فوق دیپلم
۳۵	۱۴	لیسانس
۱۵	۶	فوق لیسانس و بالاتر
۱۰۰	۴۰	جمع

در جدول شماره (۴) مشاهده می‌شود که ۷۵ درصد جامعه آماری دارای تحصیلات دانشگاهی و ۲۵ درصد دارای مدرک تحصیلی دیپلم هستند.

جدول (۵) فراوانی پاسخگویان برحسب سابقه خدمت

درصد	فراوانی	
۳۰	۱۲	کمتر از ۱۰ سال
۴۵	۱۸	۱۰ تا ۲۰ سال
۲۵	۱۰	بیشتر از ۲۰ سال
۱۰۰	۴۰	جمع

در جدول (۵) سابقه خدمت پاسخگویان مشاهده می‌شود. لازم به ذکر است این سابقه با احتساب خدمت سربازی در پرسنلی که خدمت سربازی انجام داده‌اند می‌باشد.

جدول (۶) فراوانی پاسخگویان برحسب صافی یا ستادی بودن

درصد	فراوانی	
۴۵	۱۸	صف
۵۰	۲۰	ستاد
۵	۲	بی پاسخ
۱۰۰	۴۰	جمع

جدول (۷) فراوانی پاسخگویان برحسب سن

درصد	فراوانی	
۳۵	۱۴	کمتر از ۳۰ سال
۴۵	۱۸	۳۰ تا ۴۰ سال
۲۰	۸	بیشتر از ۴۰ سال
۱۰۰	۴۰	جمع

همچنین در جدول (۶) یافته‌های مربوط به صفی یا ستادی بودن کارکنان و در جدول (۷) یافته‌های مربوط به سن پاسخ‌دهندگان ارائه شده است.

یافته‌های جابجایی جرم

جدول (۸) فراوانی برحسب جابجایی ایراد ضرب و جرح نسبت به مافوق

درصد	فراوانی	
۷.۵	۳	زیاد
۲۰	۸	متوسط
۵.۷۲	۲۹	کم
۱۰۰	۴۰	جمع

توزیع فراوانی جابجایی جرم ایراد ضرب و جرح نسبت به مافوق در این پژوهش حاکی از آن است که ۷۲ درصد از پاسخگویان اظهار داشته‌اند که منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین و انتقال به یگان‌های دیگر، جرم ضرب و جرح نسبت به مافوق در بین نظامیان منتقله رواج نداشته و جابجایی این جرم اتفاق نیافتاده است.

جدول (۹) فراوانی برحسب جابجایی ایراد ضرب و جرح نسبت به مادون

درصد	فراوانی	
۵۰	۲۰	زیاد
۵.۲۷	۱۱	متوسط
۵.۲۲	۱۲	کم
۱۰۰	۴۰	جمع

توزیع فراوانی جابجایی جرم ایراد ضرب و جرح نسبت به مادون در این پژوهش حاکی از آن است که؛ بالغ بر ۷۷ درصد از پاسخگویان اظهار داشته‌اند که منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین و انتقال آنان به یگان‌های دیگر جرم ضرب و جرح نسبت به مادون در بین نظامیان منتقله رواج دارد و جابجایی این جرم اتفاق افتاده است.

جدول (۱۰) ایراد ضرب و جرح نسبت به خود (خودزنی)

درصد	فراوانی	
۴۰	۱۶	زیاد
۳۵	۱۴	متوسط
۲۵	۱۰	کم
۱۰۰	۴۰	جمع

توزیع فراوانی جابجایی جرم ایراد ضرب و جرح نسبت به خود (خودزنی) در این پژوهش حاکی از آن است که؛ بالغ بر ۷۵ درصد از پاسخگویان اظهار داشته‌اند که منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین و انتقال آنان به یگان‌های دیگر جرم ضرب و جرح نسبت به خود در بین نظامیان منتقله رواج دارد و جابجایی این جرم اتفاق افتاده است.

جدول (۱۱) اهانت به مافوق

درصد	فراوانی	
۲۰	۸	زیاد
۱۲.۵	۵	متوسط
۶۷.۵	۲۷	کم
۱۰۰	۴۰	جمع

توزیع فراوانی جابجایی جرم اهانت به مافوق در این پژوهش حاکی از آن است که؛ بالغ بر ۶۷ درصد از پاسخگویان اظهار داشته‌اند که منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین و انتقال آنان به سایر شهرها و یگان‌های دیگر، جرم اهانت نسبت به مافوق در بین نظامیان منتقله رواج ندارد و جابجایی این جرم اتفاق نیافتاده است.

جدول (۱۲) اهانت به مادون

درصد	فراوانی	
۵.۴۷	۱۹	زیاد
۳۵	۱۴	متوسط
۱۷.۵	۷	کم
۱۰۰	۴۰	جمع

توزیع فراوانی جابجایی جرم اهانت به مادون در این پژوهش حاکی از آن است که؛ بالغ بر ۸۲ درصد از پاسخگویان اظهار داشته‌اند که منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین و انتقال آنان به یگان‌های دیگر، جرم ضرب و جرح در بین نظامیان منتقله رواج دارد و جابجایی این جرم اتفاق افتاده است.

جدول (۱۳) تخلف و سرپیچی از انجام امور محوله

درصد	فراوانی	
۴۰	۱۶	زیاد
۳۵	۱۴	متوسط
۲۵	۱۰	کم
۱۰۰	۴۰	جمع

توزیع فراوانی جابجایی جرم تخلف و سرپیچی از انجام امور محوله در این پژوهش حاکی از آن است که؛ بالغ بر ۷۵ درصد از پاسخگویان اظهار داشته‌اند که منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین و انتقال آنان به سایر یگان‌ها دیگر، جرم تخلف و سرپیچی از انجام امور محوله در بین نظامیان منتقله رواج دارد و جابجایی این جرم اتفاق افتاده است.

جدول (۱۴) خوابیدن سر پست و ترک نگهبانی

درصد	فراوانی	
۵,۳۷	۱۵	زیاد
۳۵	۱۴	متوسط
۲۷,۵	۱۱	کم
۱۰۰	۴۰	جمع

توزیع فراوانی جابجایی جرم خوابیدن و ترک نگهبانی در این پژوهش حاکی از آن است که؛ بالغ بر ۷۲ درصد از پاسخگویان اظهار داشته‌اند که منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین و انتقال آنان به سایر یگان‌ها، جرم خوابیدن و ترک نگهبانی در بین نظامیان منتقله رواج دارد و جابجایی این جرم اتفاق افتاده است.

جدول (۱۵) فرار در زمان صلح

درصد	فراوانی	
۴۵	۱۸	زیاد
۳۵	۱۴	متوسط
۲۰	۸	کم
۱۰۰	۴۰	جمع

توزیع فراوانی جابجایی جرم فرار در زمان صلح در این پژوهش حاکی از آن است که؛ بالغ بر ۸۰ درصد از پاسخگویان اظهار داشته‌اند که منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین و انتقال آنان به سایر یگان‌های دیگر؛ جرم فرار در زمان صلح در بین نظامیان منتقله رواج دارد و جابجایی این جرم اتفاق افتاده است.

جدول (۱۶) گزارش خلاف واقع و کتمان حقیقت

درصد	فراوانی	
۵,۳۲	۱۳	زیاد
۲۲,۵	۹	متوسط
۴۵	۱۸	کم
۱۰۰	۴۰	جمع

توزیع فراوانی جابجایی جرم گزارش خلاف واقع و کتمان حقیقت در این پژوهش حاکی از آن است که؛ بالغ بر ۵۵ درصد از پاسخگویان اظهار داشته‌اند که منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین و انتقال آنان به سایر یگان‌ها، جرم گزارش خلاف واقع و کتمان حقیقت در بین نظامیان منتقله رواج دارد و جابجایی این جرم اتفاق افتاده است.

جدول (۱۷) تقلب و دسیسه در امور نظام‌وظیفه

درصد	فراوانی	
۵,۴۲	۱۷	زیاد
۳۰	۱۲	متوسط
۲۷,۵	۱۱	کم
۱۰۰	۴۰	جمع

توزیع فراوانی جابجایی جرم تقلب و دسیسه در امور نظام‌وظیفه در این پژوهش حاکی از آن است که؛ بالغ بر ۷۲ درصد از پاسخگویان اظهار داشته‌اند که منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین و انتقال آنان به سایر یگان‌ها جرم تقلب و دسیسه در امور نظام‌وظیفه در بین نظامیان منتقله رواج دارد و جابجایی این جرم صورت گرفته است.

جدول (۱۸) استفاده غیرقانونی از علامت‌ها و نشانه‌های نظامی

درصد	فراوانی	
۱۰	۴	زیاد
۲۲,۵	۹	متوسط
۶۷,۵	۲۷	کم
۱۰۰	۴۰	جمع

توزیع فراوانی جابجایی جرم استفاده غیرقانونی از لباس‌ها و علامت‌ها و نشانه‌های نظامی در این پژوهش حاکی از آن است که؛ بالغ بر ۶۷ درصد از پاسخگویان اظهار داشته‌اند که منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین و انتقال آنان به سایر یگان‌های دیگر، استفاده غیرقانونی از لباس‌ها و علامت‌ها و نشانه‌های نظامی در بین نظامیان منتقله رواج ندارد و جابجایی این جرم صورت نگرفته است.

جدول (۱۹) ایجاد جو بدبینی نسبت به نیروهای مسلح

درصد	فراوانی	
۳۷.۵	۱۵	زیاد
۳۲.۵	۱۳	متوسط
۳۰	۱۲	کم
۱۰۰	۴۰	جمع

توزیع فراوانی جابجایی جرم ایجاد جو بدبینی نسبت به نیروهای مسلح در این پژوهش حاکی از آن است که؛ بالغ بر ۷۰ درصد از پاسخگویان اظهار داشته‌اند که منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین و انتقال آنان به سایر یگان‌ها، جرم ایجاد جو بدبینی نسبت به نیروهای مسلح در بین نظامیان منتقله رواج دارد و جابجایی این جرم صورت گرفته است.

جدول (۲۰) فروش و حیف و میل و واگذاری اشیای نظامی و اموال نیروهای مسلح

درصد	فراوانی	
۵۰	۲۰	زیاد
۳۲.۵	۱۳	متوسط
۱۷.۵	۷	کم
۱۰۰	۴۰	جمع

توزیع فراوانی جابجایی فروش و حیف و میل و واگذاری اشیای نظامی و اموال نیروهای مسلح در این پژوهش حاکی از آن است که؛ بالغ بر ۸۰ درصد از پاسخگویان اظهار داشته‌اند که منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین و انتقال آنان به سایر یگان‌ها، جرم فروش و حیف و میل و واگذاری اشیای نظامی و اموال نیروهای مسلح در بین نظامیان منتقله رواج دارد و جابجایی این جرم صورت گرفته است.

جدول (۲۱) سرقت

درصد	فراوانی	
۳۷.۵	۱۵	زیاد
۳۷.۵	۱۵	متوسط
۲۵	۱۰	کم
۱۰۰	۴۰	جمع

توزیع فراوانی جابجایی جرم سرقت در این پژوهش حاکی از آن است که؛ بالغ بر ۷۵ درصد از پاسخگویان اظهار داشته‌اند که منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین و انتقال آنان به سایر یگان‌ها، جرم سرقت در بین نظامیان منتقله رواج دارد و جابجایی این جرم صورت گرفته است.

جدول (۲۲) آتش زدن و تخریب و اتلاف

درصد	فراوانی	
۱۷.۵	۷	زیاد
۲۲.۵	۹	متوسط
۶۰	۲۴	کم
۱۰۰	۴۰	جمع

توزیع فراوانی جابجایی جرم آتش زدن و تخریب و اتلاف در این پژوهش حاکی از آن است که؛ بالغ بر ۶۰ درصد از پاسخگویان اظهار داشته‌اند که منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین و انتقال آنان به سایر یگان‌ها، جرم آتش زدن و تخریب و اتلاف در بین نظامیان منتقله رواج نداشته و جابجایی این جرم صورت نگرفته است.

جدول (۲۳) ارتشاء، اختلاس، اخاذی

درصد	فراوانی	
۱۲.۵	۵	زیاد
۳۵	۱۴	متوسط
۵۲.۵	۲۱	کم
۱۰۰	۴۰	جمع

توزیع فراوانی جابجایی جرم ارتشاء، اختلاس و اخاذی در این پژوهش حاکی از آن است که؛ بالغ بر ۵۲ درصد از پاسخگویان اظهار داشته‌اند که منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین و انتقال آنان به سایر یگان‌ها، جرم ارتشاء، اختلاس و اخاذی در بین نظامیان منتقله رواج ندارد و جابجایی این جرم صورت نگرفته است.

جدول (۲۴) یافته‌های استنباطی

متغیر مورد بررسی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف استاندارد
جابجایی جرم	۴۰	۳.۹۰	۰.۳۶	۰.۰۶

جدول (۲۵) آزمون t تک نمونه‌ای

متغیر مورد بررسی	آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت میانگین
جابجایی جرم	۱۳/۸۹	۳۹	۰.۰۰۰۱	۹۰.۰

این پژوهش در پاسخ به این سؤال انجام گرفته است که تا چه میزان منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین بر جابجایی جرم مؤثر بوده است؟

پس از تجزیه و تحلیل آماری پرسشنامه‌ها با نرم‌افزار SPSS۲۴، نتایج آن به شرح ذیل می‌باشد:

با توجه به آزمون فوق چون مقدار سطح معناداری در جدول آزمون T برابر با ۰.۰۰۰۱ می‌باشد و این مقدار از سطح معناداری ۰/۰۵ کوچک‌تر است، و به عبارت دیگر چون مقدار آماره T (۱۳/۸۹) نیز بزرگ‌تر از مقدار (۱/۹۶) می‌باشد، فرضیه فوق تائید می‌شود و می‌توان نتیجه گرفت که؛ مجازات منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین بر تکرار و جابجایی جرم مؤثر بوده است جدول آماره‌های توصیفی فوق نشان می‌دهد که میانگین اکتسابی نمونه برابر با ۳/۹۰ می‌باشد که از میانگین جامعه (۳) با اختلاف ۰/۹۰ نمره بالاتر از حد متوسط گزارش شده است و این تفاوت از لحاظ آماری یک تفاوت معنادار گزارش شده است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

با توجه به یافته‌های پژوهش این نتیجه به دست می‌آید که مجازات منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین یک اشتباه است؛ چراکه عمده توجه این مجازات به جنبه‌ی تنبیهی و اراعی مجازات و ناتوان‌سازی بزه‌کار در انجام بزه در آن محیط می‌باشد و علل و انگیزه‌های بزه نادیده گرفته می‌شود. همچنین کمک به درمان و بازاجتماعی شدن نظامی بزه‌کار نمی‌کند. بعلاوه این مجازات مشکلات عدیده‌ای را برای اعضای خانواده نظامی بزه‌کار به همراه دارد که خود آن‌ها زمینه‌ساز بروز و ارتکاب مجدد جرم می‌شوند. بنابراین صرف مجازات منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین نظامیان باعث نشده که نظامیان در یگان‌های جدید تحت تأثیر آثار مجازات ارتکاب جرم را ترک کنند؛ چراکه ما در این موضوع خاص با افرادی مواجه هستیم که به دلیل مشکلات و با انگیزه‌های مختلف مرتکب بزه شده‌اند و ما نه تنها مشکلات آن‌ها را برطرف ننموده‌ایم بلکه مشکلی به مشکلات آن‌ها افزوده‌ایم. بنابراین انتظاری نابجا است که انتظار داشته باشیم با انتقال این افراد به یگان‌های جدید تمامی افکار و اعمال و تجربیات مجرمانه به یک‌باره کنار گذاشته شود و با آنان انتقال پیدا نکند. البته لازم به تذکر است؛ جرم، مجرم و مجازات جز لاینفک زندگی اجتماعی است و تصور جامعه و سازمانی بدون جرم و جنایت خیالی واهی و انتظاری غیرمعقول و غیرمنطقی است. اما با تدابیر مناسب اعمال مجازات مناسب می‌توان از تکرار، گسترش و جابجایی جرم جلوگیری کرد. امید است شاخص‌های استخراج شده از این پژوهش وسیله‌ای برای تصمیم‌گیری همراه با دانش و آگاهی گردد.

بروز جرم علل مختلفی دارد و در افراد مختلف این زمینه‌ها متفاوت است و ممکن است هر یک از افراد جامعه به هر دلیلی مرتکب بزه شوند و پیشگیری از بروز جرم در این رابطه قدری مشکل است اما در جلوگیری از تکرار جرم موضوع قدری راحت‌تر است؛ چراکه ما با افرادی سر و کار داریم که یک‌بار مرتکب بزه شده‌اند و بسیاری از علل ارتکاب بزه برای ما مشخص شده است. لذا در رابطه با پیشگیری از تکرار و جابجایی جرم در مجازات منع اشتغال در یک نقطه یا نقاط معین پیشنهادهای ذیل ارائه می‌گردد.

۱- شخصی‌سازی مجازات (در نظر گرفتن شرایط خانوادگی، اقتصادی، مذهبی و... در تعیین نوع مجازات).

۲- تشکیل پرونده شخصیت برای نظامی بزهکار در دادرسی و ارائه بخش‌های از آن به یگان جدید.

۳- نظارت و بازرسی‌های مداوم و مستمر و غیرمترقبه.

۴- واگذاری مسئولیت و کار با حفظ مسائل احتیاطی.

۵- کمک به رفع مشکلات علل بروز بزه (اقتصادی، فرهنگی، خانوادگی و...).

۶- ارائه خدمات مشاوره.

۷- کمک به تقویت و آموزش مباحث دینی و اعتقادی.

۸- حفظ اسرار و اطلاعات بزهکار جهت پیشگیری از برجسب مجرمانه.

۹- از میان برداشتن تبعیض‌های طبقاتی از یگان‌ها که بدون آن نمی‌توان انتظار کاهش جرم و تکرار جرم داشت.

منابع

- اردبیلی، محمدعلی. (۱۳۹۰). *حقوق جزای عمومی*، جلد ۱، چاپ ۲۶، تهران: انتشارات نشر میزان.
- استفانی، گاستون و همکاران. (۱۳۷۷). *حقوق جزای عمومی*، ترجمه حسن دادبان، جلد ۱، تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی.
- اسفندیاری صفا، خسرو و دهقان، حبیب‌الله. (۱۳۹۴). *الگوی فرماندهی مطلوب از منظر فرمانده کل قوا حضرت آیت‌الله‌العظمی امام خامنه‌ای مدظله‌العالی، فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت نظامی*، شماره ۵۹، سال پانزدهم، پائیز، صص ۸۷-۱۰۵.
- آزمایش، علی. (۱۳۵۲). *جزوه‌ی درسی حقوق کیفری نظامی*، انتشارات: دانشکده حقوق دانشگاه تهران.
- آئین‌نامه انضباطی نیروهای مسلح.

- بکاریا، سزار. (۱۳۸۵). رساله‌ی جرائم و مجازات‌ها، ترجمه محمدعلی اردبیلی، تهران: نشر میزان.
- بلیک‌مور، کن. (۱۳۹۲). مقدمه‌ای بر سیاست‌گذاری اجتماعی، ترجمه علی‌اصغر سعیدی و سعید صادقی جقه، تهران: موسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی.
- جوان جعفری بجنوردی، عبدالرضا. جمال، محبوبه. و ساداتی، سید محمدجواد. (۱۳۹۵). ارزیابی تأثیر شدت عمل مجازات‌ها در تحقق اهداف نظام کیفری، فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم، سال یازدهم، شماره ۴۰، پائیز، صص ۹۱-۱۱۴.
- جوانمرد، بهروز. (۱۳۹۳). فرایند دادرسی کیفری، جلد ۱، چاپ ۱، تهران: نشر جاودانه.
- خورشیدی، عباس. و قربانی، رضا. (۱۳۹۱). عوامل و شاخص‌های مؤثر در رهبری و مدیریت فرماندهان نیروی زمینی در آینده، فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت نظامی، شماره ۴۷، سال دوازدهم، پائیز، صص ۱۱-۳۴.
- رضایی، محسن. و سیاح البرزی، هدایت. (۱۳۹۲). نقش رویکردهای نظارتی و راهبردی سیاست کیفری بر مجرمان سابقه‌دار در پیشگیری از تکرار جرم، فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم، سال هشتم، شماره ۲۸، صص ۹۹-۱۲۲.
- رضوی، محمد. (۱۳۸۶). حقوق کیفری نیروهای مسلح، انتشارات: دانشگاه علوم انتظامی ناجا.
- زیبرا، مارتین. (۱۳۹۳). نظریه‌های جامعه‌شناسی طردشدگان اجتماعی، ترجمه سیدحسن حسینی، تهران: انتشارات آن.
- سلیمی، علی. و داوری، محمد. (۱۳۸۵). جامعه‌شناسی کج‌روی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- شام‌بیاتی، هوشنگ. (۱۳۷۱). حقوق جزای عمومی، جلد اول، تهران: انتشارات رودکی.
- شاملو، باقر. و موسی‌زاده، مهدی. (۱۳۸۹). پیشگیری از تکرار جرم در حقوق کیفری ایران و ایالات‌متحده آمریکا، مطالعات پیشگیری از جرم، سال پنجم، شماره ۱۷، صص ۲۷-۷.
- صفاری، علی. (۱۳۸۰). مبانی نظری پیشگیری از وقوع جرم، مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۳۳-۳۴، تهران: صص ۲۶۷-۳۲۱.
- طوسی، محسن. (۱۳۸۹). آموزه‌های دینی و نظریه برجسب‌زنی تحلیل محتوای گزاره‌های حدیثی، مجله علوم حدیث، شماره ۵۶، صص ۱۴۲-۱۱۴.
- علی‌آبادی، عبدالحسین. (۱۳۷۶). حقوق جنایی، جلد ۱، چاپ ۱، تهران: انتشارات فردوسی.
- غلامی، حسین. (۱۳۸۷). تکرار جرم بررسی حقوقی و جرم‌شناختی، تهران: نشر میزان.
- قانون اساسی.
- کشفی، سید سعید. صفری کاکرودی، عابدین. و علی‌نیا، مختار. (۱۳۹۴). علل تکرار بزه سرقتدر شهرستان شهریار با تحلیلی بر نظریه‌های برجسب‌زنی، کنترل اجتماعی و معاشرت ترجیحی، فصلنامه علمی تخصصی دانش انتظامی غرب استان تهران، سال دوم، شماره ۸، صص ۲۷-۵۴.

- کمالوند، حسین. کریمی طاهر، رسول. و وثوقی، عبدالله. (۱۳۹۵). بررسی عوامل مؤثر برقرار از خدمت سربازان؛ مورد مطالعه پایگاه یکم شکاری مهرآباد، فصلنامه علوم و فنون نظامی، سال یازدهم، شماره ۲۶، تابستان، صص ۱۱۷-۱۰۱.
- گسن، ریموند. (۱۳۸۸). جرم‌شناسی نظری، ترجمه مهدی کی‌نیا، چاپ سوم، تهران: انتشارات مجمع علمی و فرهنگی مجد.
- گلدوزیان، ایرج. (۱۳۷۷). *بایسته‌های حقوق جزای عمومی*، چاپ ۱، تهران: نشر میزان.
- گیدنز، آنتونی. (۱۳۹۳). *راه سوم*، ترجمه منوچهر صوری، کاشانی، تهران: نشر شیرازه.
- محسنی، مرتضی. (۱۳۷۵). *دوره حقوق جزای عمومی*، جلد ۲، چاپ ۱، تهران: انتشارات گنج دانش.
- مک نیل، مایکل. و ملوین، الویازی. (۱۳۸۷). *تکنیک‌های پیشگیری از جرم*، ترجمه‌ی غلامرضا محمد نسل، مجموعه مقالات پلیس و پیشگیری از جرم، اولین همایش ملی پیشگیری از وقوع جرم.
- ممدی مهویزانی، سید سجاد. (۱۳۹۵). عوامل مؤثر بر تکرار جرم و بازگشت مجدد افراد به زندان، فصلنامه دانش انتظامی گیلان، سال پنجم، شماره ۱۸، صص ۱۴۴-۱۱۳.
- مهدوی، محمود. (۱۳۹۰). *پیشگیری از جرم*، تهران: انتشارات سمت.
- می‌بر، پیتر. (۱۳۷۱). *جامعه‌شناس جنگ و ارتش*، ترجمه علیرضا ارعندی و محمدرضا مهدوی، چاپ ۲، تهران: انتشارات ققنوس.
- نادری، علی. (۱۳۹۵). بررسی تأثیر پیشگیری وضعی از جرائم در بحران‌های طبیعی (مورد مطالعه شهر کرمانشاه در سال ۱۳۹۳)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه صص ۶.
- نجفی ابرندآبادی، علی حسین. (۱۳۸۶). *تقریرات درس جرم‌شناسی (بازپروری بزهکاران)*، دوره دکتری دانشگاه تربیت مدرس.
- نظریات مشورتی سازمان قضایی نیروهای مسلح <http://www.imj.ir>.
- نوربها، رضا. (۱۳۷۲). *حقوق جزای عمومی*، چاپ ۲، تهران: کانون وکلای دادگستری.
- نیازپور، امیرحسین. (۱۳۸۷). محرومیت از حقوق اجتماعی در لایحه مجازات‌های جایگزین زندان، *مجله حقوقی دادگستری*، شماره ۶۴، صص ۱۳۰-۱۱۳.
- و روایی، اکبر. و حریری، مهدی. (۱۳۹۵). *دادرسی عادلانه و منصفانه*، چاپ ۱، تهران: انتشارات آریا داد.
- وایت، راب. و هینز، فیونا. (۱۳۸۵). *جرم و جرم‌شناسی*، ترجمه‌ی علی سلیمی، قم: انتشارات حوزه و دانشگاه.